

Bilimsel Çalışmalarda Akupunktur: 1970-2010 Arası Literatürün Gözden Geçirilmesi

Acupuncture in Scientific Studies: The Review of Literature Between 1970-2010

Dr. Zekeriya AKTÜRK,^a
Dr. Fatih AKÇAY^b

^aAile Hekimliği AD,
^bBiyokimya AD,
Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi,
Erzurum

Yazışma Adresi/Correspondence:
Dr. Fatih AKÇAY
Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi,
Biyokimya AD, Erzurum,
TÜRKİYE
fakcay@atauni.edu.tr

ÖZET Bu makalede akupunkturla ilgili yayınlanmış bilimsel çalışmaların gözden geçirilmesi ve çeşitli yönlerden irdelenmesi amaçlanmıştır. Veri kaynağı olarak Web of Science esas alınmıştır. “acupuncture” anahtar kelimesi kullanılarak tarama yapılmıştır. Son otuz yılda akupunkturla ilgili 8500 civarında yayın olduğu saptanmıştır. Yayınların %90’ı İngilizce dilinde olup sayı açısından yıllara göre artan bir seyir dikkati çekmektedir. Özellikle son 10 yılda hızlı bir artış olup yaklaşık altı katına çıkmıştır. Yayınların önemli bir kısmı genel ve dahili tıp bilimleri alanındadır ve önemli bir kısmı makale türündedir. Akupunktur makaleleri toplam 66 000 civarında atıf almıştır ve atıf sayısı da hızlı bir şekilde artmaktadır. Tüm tıp literatürü içerisinde akupunktur makalelerinin yeri ilk yıllarda yüz binde 10-20 civarında iken bu oranın son yıllarda yüz binde 80’lere kadar çıkmış olması bilimsel tıp dünyasında akupunktura olan ilginin giderek arttığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Akupunktur; gözden geçirme

ABSTRACT In this article we aimed to review and discuss published articles related with acupuncture. Publications were retrieved using the Web of Science internet search engine with the key word “acupuncture”. There are around 8500 publications related with acupuncture within the last 30 years. 905 of the publications are in English and the number of publications is increasing with time. Especially within the last 10 years there is a fast increment in the number leading to a 6-fold increase. Important part of the publications is in internal and general medicine fields and most of them are in the form of articles. Also the number of citations of acupuncture publications is rapidly increasing making a total of around 66 000 citations. The ratio of total medical publications to acupuncture publications increased from 10-20 per 100 000 to 80 per 100 000 which is an important indicator of the interest of medical scientific world towards acupuncture.

Key Words: Acupuncture; review

Türkiye Klinikleri J PM&R-Special Topics 2010;3(1):29-34

Akupunktur 5000 yıllık tarihi geçmişe sahip ve yaygın olarak kullanılan bir tedavi metodudur. Bununla birlikte, bilim dünyasında yer alması ve itibar görmesi ancak son yıllarda göze çarpar hale gelmiştir.

Akupunktur 1976 yılında Dünya Sağlık Örgütü tarafından modern tıp uygulamaları içinde bilimsel yerini almıştır.¹ 1991 yılından beri de T.C. Sağlık Bakanlığı da akupunkturu bilimsel bir tıp modalitesi olarak kabul etmiş ve konuyla ilgili bir yönetmelik yayınlamıştır. Türkiye’de ilk kez 2002 yılında Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi tarafından bilimsel içeriği ve müfredatı tam olarak oluşturulmuş Sağlık Bakanlığı tarafından onaylı akupunktur kursları verilmeye başlandı.

Tıp literatürü incelendiğinde ilk yıllarda yayınlarda genellikle akupunktur tedavisinin yan etkilerini ve başarısız/muğlak sonuçları rapor eden çalışmalar yayınlanmıştır. Ancak, son yıllara doğru özellikle National Institute of Health'ın (NIH) Tamamlayıcı ve Alternatif Tıpla (TAT) ilgili bütçe ayırması (yaklaşık son on yıl içerisinde 2 milyon dolardan 120 milyon doların üzerine çıkması) ve üniversite merkezlerinin bu konuya ilgi duymalarının da etkisiyle birçok araştırma projesi planlanmış ve bunlar makaleler halinde literatüre girmeye başlamıştır.²

Bu makalede son 30 yılda akupunkturla ilgili tıp literatüründe yayınlanmış makalelerin gözden geçirilmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışmada akupunkturun tıp yayın dünyasındaki yerini irdelemek amaçlanmıştır. Bunun için Web of Science (<http://isiknowledge.com>) verileri kullanılarak akupunkturla ilgili yayınlar taranmıştır. Tarama 1970-2010 Ocak sonu arasını kapsamaktadır. Anahtar kelime olarak "acupuncture" kullanılmıştır.

LİTERATÜR

PubMed'de (<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/>) taranan akupunktur ve alternatif tedavi ile ilgili 20 adet dergi bulunmaktadır. Ocak 2010 itibarıyla "Web of Sci-

ence" da yayınlanmış "acupuncture" anahtar kelimesi geçen 8455 yayın bulunmaktadır.

Beş bin yıllık tarihine rağmen akupunkturun Batı ülkeleri tarafından tanınması ve Batı kaynaklı yayınların ortaya çıkması 1800'lü yıllara denk gelmektedir (Tablo 1).

Yayınlara göre türüne göre dağılımına bakıldığında, 5294'ü makale, 840'ı bilimsel mektup, 595'i tam metin kongre yayını, 561'i derleme, 529'i kongre bildiri özeti, 391'i editöryal yazı, 32'si kitap değerlendirmesi, 26'sı düzeltme metni, geri kalanı ise diğer yazılardan oluşmaktadır.

Yayınlara göre tıp disiplinlerine göre dağılımı Tablo 2'de görülmektedir.

Yıllara göre dağılıma bakıldığı zaman, 1970'li yıllarda çok az sayıda makale yayınlanırken 1980-1990'lı yıllara kadar yıl başına düşen ortalama makale sayısı 50-100 civarında iken, 1990-2000 yılları arasında 150-250 arasına, 2000-2009 arasında bu rakamın 250-650 arasına çıktığı dikkati çekmektedir.

Yıllara göre dağılım incelendiğinde 1997'ye kadar yıllık makale sayısı nispeten sabit seyrederken, son 10 yılda bir artış trendi dikkat çekmektedir (Şekil 1).

En fazla yayını 1993-2009 yılları arasında 129 yayınlara Prof. Edzard Ernst yapmıştır. Prof. Ernst 1948 yılında Almanya'da doğmuş olup İngiltere'nin ilk destekleyici tedavi profesörüdür. Halen *Perfusion and*

TABLO 1: Batı'da 19. yüzyıl akupunktur kaynaklarından bazıları.³

Tarih	Ülke	Yazar(lar)	Yayının konusu
1802	England	W. Coley	Article about the uses of acupuncture
1816	France	L. Berlioz	Book on acupuncture for chronic disorders
1820	Italy	S. Bozetti	Book on acupuncture
1821	England	J.M. Churchill	Article on use of acupuncture in treating rheumatism
1822	USA	Anonymous	Medical journal commentary favorable to acupuncture
1825	France	J.B. Sarlandiere	Article on the use of electroacupuncture for gout
1825	Italy	A. Carraro	Article on uses of acupuncture
1826	USA	F. Bache	Article about uses of acupuncture
1826	England	D. Wandsworth	Article about using acupuncture for pain relief
1826	Germany	G.E. Woorst	Review article on status of acupuncture
1827	England	J. Elliotson	Article about acupuncture for rheumatism
1828	Germany	J. Bernstein	Article about acupuncture for rheumatism
1828	Germany	L.H.A. Lohmayer	Article about acupuncture for rheumatism
1828	France	J. Cloquet, T.M. Dantu	Book on acupuncture
1833	USA	W.M. Lee	Article about acupuncture for rheumatism
1834	Italy	F.S. da Camin	Described Sarlandier's work on electroacupuncture
1871	England	T.P. Teale	Article about acupuncture for pain relief

TABLO 2: Yayınların tıp disiplinlerine göre dağılımı.

Disiplin	Yayın sayısı
Genel tıp ve dahili tıp	1738
Alternatif ve tamamlayıcı tıp	1386
Klinik nöroloji	1320
Nörolojik bilimler	1053
Anestezi	497
Veterinerlik	362
Kadın doğum	253
Rehabilitasyon	226
Psikiyatri	188
Farmakoloji	187
Diğer	1245

Focus on Alternative and Complementary Therapies dergilerinin editörlüğünü yapmaktadır ve Peninsula Tıp Fakültesi'nde destekleyici tedavi bölüm başkanıdır.

Akupunkturla ilgili en fazla makale 2287 yayınlı ABD, 884 yayınlı Çin, 634 yayınlı İngiltere, 508 yayınlı Almanya ve 414 yayınlı Japonya'dan yapılmıştır. Türkiye bu sıralamada 43 yayınlı 25. sırada bulunmaktadır.

Yayınlara yapıldığı merkezler göz önüne alındığında en fazla yayın sırasıyla Kyung Hee, Harvard ve Exeter üniversitelerinden yapılmıştır (sırasıyla 190, 153, 137 yayın). Çalışmaların %89'u İngilizce olarak yazılmıştır. En fazla makale ise American Journal of Acu-

puncture'da yayınlanmıştır (587 makale).

2005 yılı içerisindeki akupunktur yayınlarını derleyen bir çalışmada⁴ akupunkturun özellikle kronik diz, bel ve baş ağrılarında etkinliği açıkça ispatlanmış bir tedavi yöntemi olduğu ve kronik sırt ağrısındaki maliyet etkinliğinin diğer tıbbi tedavilere göre çok daha iyi olduğu bulunmuştur.

Derry ve ark.nın⁵ 2006 yılında yaptıkları bir sistematik derlemede randomize ve çift kör araştırmaları ve en az 4 araştırma ve 200 hastayı içeren derlemelerin derlemesini yaptıkları araştırmalarında 35 derlemenin 12'sinde akupunktur için kalifiye destek bildirilirken ayrıca 6 araştırmada da kuvvetli destek belirtilmiştir. Bununla birlikte, yazarlar dahil edilme kriterlerinin artırılması halinde randomize çift kör araştırmalarda vaka sayısının az olması nedeniyle akupunkturun etkisiz olduğu sonucuna varıldığını belirtmektedirler. Diğer taraftan, Lewith ve ark.nın bu araştırmaya yönelik yazdıkları editoryal yazıda araştırmacıların yanlış soruyu sordukları ve sorunun cevabını da yanlış yöntemde aradıkları yönünde eleştirilerek akupunkturun günlük yaşamdaki gözlenen faydalarının yöntem hatası nedeniyle yeterince ortaya konulmadığı yönünde eleştiri yapılmıştır.⁶ Akupunktur araştırmalarında plasebo kontrolü yapmanın zor olduğu bilinmektedir.^{7,8} Sham akupunkturu (yalancı akupunktur) yapabilmek için cilt üzerine iğneleme yapmayan özel aparatlar yerleştirilmektedir. Bu uygulamanın kendisinin de belli bir

ŞEKİL 1: Yıllara göre yayın dağılımı.

fayda sağlayabileceği düşünülürse akupunktur araştırmalarında plasebo kontrolü yapmanın zorluğu daha iyi anlaşılacaktır.

Yapısal (Constitutional) akupunkturun (vücut ti-pine göre uyarlanmış akupunktur) standart akupunkturla karşılaştırıldığı bir sistematik derlemede ağrıyı azaltmada yapısal akupunkturun standart akupunktura göre daha üstün olduğunu düşündüren bulgular elde edilmiştir.⁹

■ FİNANS DESTEĞİ

Akupunkturla ilgili çalışmalara finans desteği sağlayan kuruluşların başında NATIONAL INSTITUTES OF HEALTH (NIH) ve bunun altında NATIONAL CENTER FOR COMPLEMENTARY AND ALTERNATIVE MEDICINE (NCCAM) olmak üzere NATIONAL NATURAL SCIENCE FOUNDATION OF CHINA, KOREA GOVERNMENT MEST ve NATIONAL BASIC RESEARCH PROGRAM OF CHINA gelmektedir. Web of Science'da yayınlanmış makalelerden NCCAM tarafından destek alanların sayısına bakıldığında yıllar içerisinde yıllar içerisinde çok hızlı bir artış olduğu dikkati çekmektedir. 2005, 2006, 2007, 2008 ve 2009 yıllarında destek olarak yayınlanan çalışma sayıları sırasıyla 9, 31, 65, 3029 ve 8232'dir.¹⁰

Akupunkturun HIH tarafından destek almaya başlamasındaki nirengi taşları 1992'de NIH bünyesinde Alternatif Tedaviler Ofisinin (Office of Alternative Me-

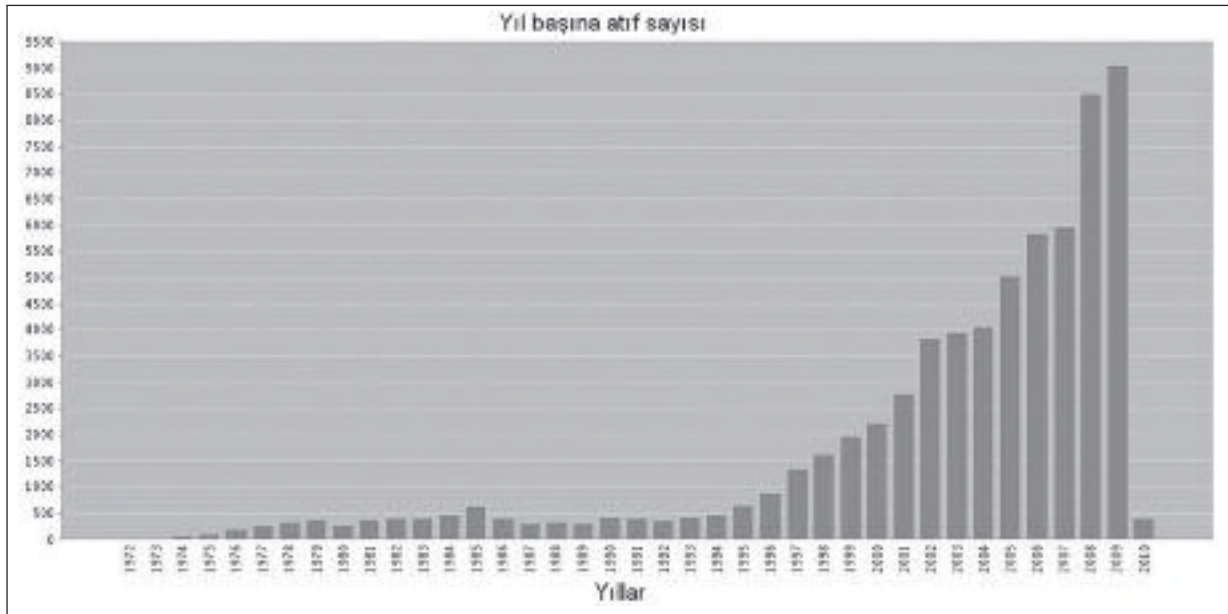
dicine-OAM) kurulması, 1996'da akupunktur iğnelerinin FDA tarafından klas III (deneysel) den klas II'ye (güvenli ve etkili) geçirmesi, 1997'deki NIH akupunktur konsensus toplantısının yapılması, 1999'da OAM'nin statüsünün yükseltilmesi ve NCCAM'ye dönüştürülmesi oluşturmaktadır.¹¹ 2000 yılı itibariyle ABD'de NCCAM tarafından desteklenerek kurulmuş olan yedi adet akademin temelli NCCAM akupunktur araştırma merkezi bulunmaktaydı.

NCCAM için ayrılan bütçe 1999'da 50 milyon Dolar iken her yıl giderek artırılmış ve 2010 yılı için 128.8 milyon dolar olmuştur.¹²

■ ATIFLAR

Akupunkturla ilgili incelenen makaleler toplam 65 525 atıf almıştır (bunlardan 20 bin civarı yazarın kendisi dışındaki atıflardır) (Şekil 2). Akupunktur yayınlarının yayımlandığı dergilerin impakt faktörleri ve atıf alma durumları da giderek artmaktadır. Bununla birlikte, yayınlar arasında aşırı bir kalite farklılığı olduğu ve akupunktur araştırmalarında bir standardizasyonun gerekliliği de dikkat çekmektedir.^{13,14}

Akupunktur makalelerinin site edilmesi de yayın sayısına paralellik göstermektedir. 1995 yılına kadar yıllık atıf 500'ün altındayken son 10 yılda bu rakam yayın artışına paralel olarak düzgün bir şekilde artmıştır. 1998 yılında 1500'lerde olan atıf sayısı 2008 yılında 8500'e çıkmıştır.

ŞEKİL 2: Yıllara göre atıf dağılımı.

ŞEKİL 3: Akupunkturla ilgili klinik çalışmaların coğrafi bölgelere göre dağılımı.

Türkiye'den ilk makale 1989 yılında Ankara Üniversitesi Anestezi bölümünden F. Tüzüner ve ark.nın Enürezis noktürna ile ilgili çalışmasıdır. Türkiye'den 2000 yılına kadar 3 makale, 2000-2009 arasında ise 37 makale yayınlanmıştır. Bu makaleler toplam 175 sitasyon almıştır (144'ü yazarın kendisi dışındaki atıflardır).

Kıtalar açısından bakıldığında en fazla klinik araştırma Kuzey Amerika'dan, sonra Doğu Asya'dan gelmektedir (Şekil 3).¹⁵

COCHRANE DERLEMELERİ

Cochrane derlemelerinde de akupunkturla ilgili çok sayıda kanıta dayalı derleme bulunmaktadır. Ocak 2010 itibarıyla Concrane.org'da 207 adet acupuncture anahtar kelimesiyle ilgili derleme bulunmuştur.¹⁶ Bunların arasında ilk dikkati çekenler omuz ağrısı, fibroidler ve migren gibi ağrılı durumlar için akupunktur uygulama-

sı olmakla birlikte akupunktur derlemeleri astımdan kulak çınlamasına ve uyku bozukluklarına kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır.

SONUÇ

Akupunkturla ilgili yayınların genel tıp içerisindeki oranı çok az olsa da yıllar içerisinde artma meyilinde olduğu görülmektedir. Akupunktur yayınlarının genel tıp yayınlarına oranı 1980 yılında yüz binde 39 iken 1990'da yüz binde 25, 2000'de yüz binde 47 ve 2008'de yüz binde 78 olmuştur.

Literatürdeki yayınların incelenmesi sonucunda akupunktura olan ilginin giderek arttığı dikkati çekmektedir. Bu artış her ne kadar katlanarak gidiyor olsa da tıp alanında her yıl yapılan yüz binlerce yayın olduğu dikkate alındığında daha kat edilecek çok yol olduğu görülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Bonnerman RH. [The WHO viewpoint on acupuncture]. Rev Med Interna Neurol Psikiatri Neurochir Dermatovenerol Neurol Psikiatri Neurochir 1982;27(2):103-8.
2. Berman BM, Hartnoll S, Bausell B. CAM evaluation comes into the mainstream: NIH specialized Centers of research and the University of Maryland Center for Alternative Medicine Research in Arthritis. Complement Ther Med 2000;8(2):119-22.
3. Zhou D, Liu YY, Li GL, Guo Y. [Summarization and analysis on acupuncture-related articles embodied in Medline data-base in 2006]. Zhongguo Zhen Jiu 2008;28(2):151-5.
4. White A, Tough E, Cummings M. A review of acupuncture clinical trials indexed during 2005. Acupunct Med 2006;24(1):39-49.
5. Derry CJ, Derry S, McQuay HJ, Moore RA. Systematic review of systematic reviews of acupuncture published 1996-2005. Clin Med 2006;6(4):381-6.
6. Lewith G, Berman B, Cummings M, Filshie J, Fisher P, White A. Systematic review of systematic reviews of acupuncture published 1996-2005. Clin Med 2006;6(6):623-5.

7. Sangdee C, Teekachunhatean S, Sananpanich K, Sugandhavesa N, Chiewchantanakit S, Pojchamarnwiputh S, et al. Electroacupuncture versus diclofenac in symptomatic treatment of osteoarthritis of the knee: a randomized controlled trial. *BMC Complement Altern Med* 2002;2:3.
8. Macdonald AJ, Macrae KD, Master BR, Rubin AP. Superficial acupuncture in the relief of chronic low back pain. *Ann R Coll Surg Engl* 1983;65(1):44-6.
9. Lee SM, Shin BC, Coi SM, Kim JY. Randomized Clinical Trials of Constitutional Acupuncture: A Systematic Review. *eCAM* 2009;6(S1): 59-64.
10. Division of Extramural Research: Research Sponsored by NCCAM. NCCAM [2010 [cited 2010 Jan. 21]; Available from: URL:<http://nccam.nih.gov/research/extramural/>
11. Hammerschlag R. Funding of acupuncture research by the national Institutes of Health: a brief history. *Clinical Acupuncture and Oriental Medicine* 2000;1:133-8.
12. NCCAM Funding: Appropriations History. NCCAM [2010 [cited 2010 Jan. 21]; Available from: URL:<http://nccam.nih.gov/about/budget/appropriations.htm>
13. Gao L, Tian LX, Guo Y. [Analysis on acupuncture literature in Science Citation Index (SCI) periodicals in 2007]. *Zhongguo Zhen Jiu* 2009; 29(6):504-7.
14. Yang JY, Wu LP, Guo Y. [Summarization and analysis on the acupuncture-related articles published in science citation index (SCI) periodicals in 2005]. *Zhongguo Zhen Jiu* 2007;27 (4):284-6.
15. Amerikan Milli Sağlık Enstitüleri (NIH) Veritabanlarındaki Akupunktur Klinik Araştırmaları. Ankara: Ankara .akupunktur ve Tamamlayıcı Tıp Derneği; 2009.
16. Cochrane Reviews search. The Cochrane Collaboration [2010 [cited 2010 Jan. 21]; Available from: URL:http://search.cochrane.org/search?q=acupuncture&restrict=review_abstracts&scso_cochrane_org=this+site&scso_review_abstracts=review+abstracts&scso_registered_titles=registered+titles&scso_evidence_aid=evidence+aid&scso_colloquia_abstracts=colloquia+abstracts&scso_newsletters=newsletters&ie=&site=my_collection&output=xml_no_dtd&client=my_collection&lr=&proxystylesheet=http%3A%2F%2Fwww.cochrane.org%2Fsearch%2Fgoogle_mini_xsl%2Fcochrane_org.xsl&oe=&filter=0&sub_site_name=Cochrane+Reviews+search&btnG=Search+Reviews